

РОЛЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ У ФІНАНСОВОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

Савастєєва О. М.

доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри обліку і фінансів

Ткаченко К.

здобувачка 3 курсу I бакалаврського рівня освіти за спеціальністю 072

«Фінанси, банківська справа та страхування»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

м. Одеса, Україна

В умовах сучасної реформи децентралізації в Україні місцеві бюджети стають особливо важливими для фінансового забезпечення територіальних громад. Фінансова самостійність і економічна стійкість є ключовими чинниками розвитку та підвищення рівня життя населення. Місцеві бюджети виступають основним інструментом для реалізації соціальних програм, інфраструктурних проектів та надання публічних послуг. Незважаючи на розширення повноважень, питання ефективного використання та справедливого розподілу фінансових ресурсів залишаються актуальними.

«Досягнення найвищого рівня дієвості системи управління бюджетом є обов'язковою умовою процесу становлення правової держави з розвинутою економікою, фінансовою системою та відкритим суспільством. Формування централізованих грошових фондів держави та місцевого самоврядування є основою реалізації виваженої фінансово-бюджетної політики органів державної влади та управління, забезпечуючи в такий спосіб напрями фінансування найбільш актуальних потреб громадян. Питання модернізації системи бюджетного управління набувають особливої значущості в умовах фінансової децентралізації, наділення органів місцевого самоврядування значними можливостями фінансування власних потреб забезпечення високого рівня соціально-економічного розвитку територій» [1].

Сучасні виклики, зумовлені війною та євроінтеграцією, підвищують значення фінансової спроможності територіальних громад. Вони змушені підтримувати повсякденне життя і брати на себе відповідальність за відновлення інфраструктури, реалізацію соціальних програм, розвиток місцевої економіки та залучення інвестицій. У таких умовах місцеві бюджети стають ключовими для вирішення нагальних проблем і забезпечення економічної стабільності. Ефективне управління фінансами також є важливою умовою впровадження європейських стандартів на локальному рівні.

«Євроінтеграційний курс України суттєво змінив підходи до розвитку регіонів, що відобразилося в плануванні та фінансуванні місцевих бюджетів. Починаючи з 2015 року, у рамках реформи децентралізації були впроваджені

нові стратегії, спрямовані на підвищення фінансових і управлінських можливостей громад. Головною метою цих змін стало забезпечення регіонів більшою автономією, що дозволяє їм ефективніше використовувати наявні ресурси з урахуванням специфічних потреб» [2].

Важливим результатом реформ стало розширення фінансових можливостей територіальних громад. Регіони отримали більшу частку податкових надходжень і нові механізми розподілу бюджетних коштів, що забезпечило більш справедливий і раціональний розподіл ресурсів. Це, в свою чергу, сприяло розвитку місцевих економік, покращенню якості публічних послуг і зміцненню соціальної стабільності. Однак варто зазначити, що цей позитивний вплив відчувався до початку повномасштабного військового вторгнення в Україну в 2022 році. Війна внесла суттєві корективи в ці процеси, спрямувавши ресурси на оборонні та гуманітарні потреби, що вимагає нового підходу до фінансового забезпечення територіальних громад в нинішніх умовах.

Фінансове забезпечення територіальних громад в Україні реалізується через багатогранну систему доходів, яка включає як власні надходження, так і державні трансферти. Основною складовою доходів місцевих бюджетів є податки і збори, зокрема податок на доходи фізичних осіб, земельний податок і податок на нерухомість. Ці ресурси сприяють фінансуванню соціальних установ, підтримці інфраструктурних проектів і реалізації місцевих ініціатив. Проте, фінансова спроможність громад часто є недостатньою для покриття всіх потреб, що підкреслює важливість дотацій та субвенцій з державного бюджету. Державні дотації і субвенції забезпечують адресну підтримку, спрямовану на фінансування конкретних витрат, таких як утримання навчальних закладів і медичних установ.

Досліджуючи проблемні сторони фінансового забезпечення територіальних громад Очковська Ю.М. зазначає, що «децентралізація в Україні стала важливим етапом у реформуванні системи місцевого управління та фінансування. Хоча ця реформа створила нові можливості для територіальних громад, існуючі механізми все ще потребують удосконалення. Однією з основних проблем є недостатня прозорість у використанні бюджетних коштів, що ускладнює контроль за їх витратами та оцінку ефективності фінансових рішень. Це призводить до нецільового використання ресурсів, що, в свою чергу, негативно впливає на розвиток місцевих ініціатив і соціальних програм» [3].

Крім того, механізми фінансування делегованих повноважень залишаються незадовільними, що створює труднощі у реалізації важливих проектів та задоволенні потреб населення. Брак фінансування для соціальних ініціатив і інфраструктурних проектів гальмує розвиток громад і обмежує їхню

спроможність реагувати на актуальні виклики. Тому важливо виявити та усунути недоліки в системі фінансування, щоб забезпечити більш ефективне використання ресурсів. Поліпшення управлінських механізмів і підвищення фінансової прозорості сприятимуть зміцненню довіри населення до органів місцевого самоврядування і покращенню загального добробуту громад.

«Формування місцевих бюджетів нового формату, поява інших суб'єктів управління бюджетом та нових процедур бюджетоутворення вимагає, своєю чергою, виникнення сучасного та професійного бюджетного управління на місцевому рівні, що має бути позбавлене багатьох недоліків вітчизняної моделі бюджетного менеджменту» [4].

Отже, розвиток місцевих бюджетів в Україні в умовах децентралізації потребує комплексного підходу до їх фінансового забезпечення. Успіх реформ залежить не лише від зростання обсягу фінансових ресурсів, але й від впровадження ефективних механізмів управління, які забезпечать справедливий розподіл ресурсів і підвищення прозорості витрат. З огляду на сучасні виклики, пов'язані з війною та євроінтеграційними процесами, важливо адаптувати стратегії фінансування до нових реалій, що дозволить зміцнити фінансову спроможність громад, реалізувати соціальні ініціативи та інфраструктурні проекти. Таким чином, вдосконалення системи фінансування місцевих бюджетів стане запорукою підвищення якості життя громадян та сталості розвитку територіальних громад.

Література

1. Савастєєва О.М. Теоретичні засади ефективної системи управління місцевими бюджетами. *Приазовський економічний вісник*. 2020. №1(18). С.267-272
2. Назарова Т.Ю, Багатченко О. М. Фінансове забезпечення розвитку територіальних громад у контексті адміністративно-територіальної реформи. *Вісник НТУ «ХПІ» (економічні науки)*. 2024. С. 78. URL: <http://es.khpi.edu.ua/article/view/307099/298459> (дата звернення: 19.10.2024)
3. Очковська Ю. М. Проблемні сторони фінансового забезпечення територіальних громад. *Фінанси, митна та податкова справа: зб. наук. пр. студентів*. 2020. С. 337. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/STUD_ZBIRNYK_2019-2020.pdf#page=336 (дата звернення: 19.10.2024)

Савастєєва О.М. Управління фінансовими ресурсами місцевих бюджетів: зростання обсягу та обмеженість рішень щодо використання. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2020. №1. Том 31(70). с.216-221